

APEC VÀ SỰ THAM GIA CỦA VIỆT NAM

VŨ TUYẾT LOAN *

1 - *Diễn đàn hợp tác kinh tế châu Á - Thái Bình Dương* (APEC) được thành lập năm 1989 theo sáng kiến của Ô-xtrây-li-a tại Hội nghị Bộ trưởng Kinh tế - Thương mại và Ngoại giao tổ chức tại Can-be-ra (Ô-xtrây-li-a). Tập hợp của 12 nền kinh tế thành viên sáng lập, APEC ra đời nhằm phục vụ cho hoạt động hợp tác và đối thoại kinh tế trong khu vực châu Á - Thái Bình Dương (1). Sau 4 lần kết nạp thêm thành viên, đến nay APEC có 21 thành viên, đóng góp tổng sản phẩm quốc nội (GDP) khoảng 19 nghìn tỉ USD (60% GDP toàn cầu); tổng giá trị thương mại 5,5 nghìn tỉ USD; chiếm khoảng 52% diện tích lãnh thổ, 59% dân số và 70% nguồn tài nguyên thiên nhiên trên thế giới. Mục tiêu ban đầu của APEC là xây dựng một khu vực thịnh vượng thông qua việc thúc đẩy hợp tác, tăng trưởng kinh tế. Hiện nay APEC còn quan tâm đến hợp tác an ninh - chính trị do bối cảnh an ninh thế giới có nhiều bất ổn, cùng những khó khăn về kinh tế của khu vực do thất bại của vòng đàm phán Đô-ha.

Là thành viên của APEC từ năm 1998, Việt Nam có nhiều cơ hội thuận lợi trong tiến trình hội nhập kinh tế quốc tế qua việc thu hút nguồn vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài FDI, gia tăng khối lượng thương mại, đặc biệt là việc học hỏi những kinh nghiệm từ các thành viên khác của APEC...

Năm 2006, Việt Nam đón nhận một sự kiện quan trọng - tổ chức Hội nghị Thượng đỉnh

APEC tại Hà Nội. Với tư cách là nước chủ nhà, Việt Nam sẽ đưa ra những sáng kiến thích hợp, bảo đảm tính khoa học và có hiệu quả cao.

2 - Gần hai thập kỷ trôi qua, APEC đã đi một chặng đường khá dài, vượt qua không ít khó khăn, thử thách và đã đạt được những thành quả đáng kể: số lượng thành viên tăng từ 12 lên 21 thành viên; từ Hội nghị diễn đàn cấp bộ trưởng nâng lên cấp nguyên thủ quốc gia; nội dung hoạt động phong phú, xoay quanh ba trụ cột hợp tác chính là *tự do hóa thương mại và đầu tư, thuận lợi hóa thương mại và đầu tư và hợp tác kinh tế - kỹ thuật*. APEC ngày càng khẳng định vị trí của mình trong hệ thống thương mại đa phương, thể hiện vai trò trong việc giải quyết các vấn đề chung của cộng đồng, đặc biệt là trong lĩnh vực kinh tế.

Trong bối cảnh hợp tác kinh tế khu vực và quốc tế ngày càng phát triển, khi tự do hóa kinh tế, thương mại và đầu tư đang trở thành xu thế toàn cầu, có thể nói APEC ra đời như một sự đáp ứng đúng lúc đối với yêu cầu và lợi ích của các nền kinh tế châu Á - Thái Bình Dương. Từ chỗ hoạt động như một thực thể khu vực đi đầu trong việc thúc đẩy tự do hóa mậu dịch, đầu tư

* TS, Viện Nghiên cứu Đông - Nam Á

(1) 12 nước thành viên tiền thân của APEC bao gồm: Mỹ, Nhật, Ô-xtrây-li-a, Niu Di Lân, Ca-na-đa, Hàn Quốc, Thái Lan, Phi-líp-pin, Xin-ga-po, Bru-nây, In-đô-nê-xi-a và Ma-lai-xi-a

và hợp tác kinh tế, ngày nay, APEC hội tụ tất cả các nền kinh tế lớn trong khu vực, các nền kinh tế năng động nhất trên thế giới. Rõ ràng, qua 15 năm phát triển, APEC đang ngày càng biến chuyển từ một tập hợp lỏng lẻo trở thành một thực thể khu vực ngày càng lớn mạnh và đang tiến lên theo hướng xây dựng một cộng đồng khu vực. Thực tế, quá trình phát triển của APEC những năm qua đã bao hàm nhiều yếu tố của một cộng đồng, được xây dựng về nhiều phương diện. Đó là một xu hướng không thể đảo ngược trong tương lai lâu dài và là sự thể hiện tâm nhìn của các nhà lãnh đạo APEC khi họ chấp nhận chủ đề của năm APEC Chi-lê - 2004 là năm vì "Một cộng đồng - Tương lai của chúng ta" và năm APEC Hàn Quốc - 2005 là năm "Tiến tới một cộng đồng: đối phó với những thách thức, tạo ra sự thay đổi".

Nhìn chung, APEC vẫn luôn được thừa nhận với vai trò quan trọng cùng những hoạt động ngày càng sống động và thiết thực. APEC luôn cần có sự đổi mới và cải cách. Mục tiêu và ba trụ cột chính của APEC vẫn tiếp tục được duy trì. Tuy nhiên, quá trình phát triển của APEC không chỉ xoay quanh quan niệm về chủ nghĩa khu vực mở mà sẽ hướng tới một APEC chú trọng hơn đến chính sách ngoại giao và chiến lược tổng thể. Hiện nay, vấn đề đáng chú trọng của APEC là sự diễn biến chậm chạp của vòng đàm phán Đô-ha, đang làm ảnh hưởng trực tiếp đến toàn bộ chương trình nghị sự của APEC. Những vấn đề mà Tổ chức Thương mại thế giới (WTO) đang vướng mắc trong quá trình đàm phán như: *thuận lợi hóa thương mại và đầu tư, chính sách cạnh tranh, minh bạch hóa trong mua sắm của chính phủ và tự do hóa sản phẩm công nghệ thông tin...* hiện đang được các thành viên tích cực đưa ra thảo luận để xây dựng chương trình hành động của APEC trong thời gian tới.

Không những thế, APEC sẽ phải có những cam kết mạnh mẽ hơn đối với việc xây dựng năng lực con người và thể chế. Hỗ trợ các nước thành viên dễ bị tổn thương thực hiện các chính sách phát triển và cải cách thể chế cần thiết nhằm hiện thực hóa các cơ hội có được từ tự do

hóa thương mại và đầu tư mang lại. Có như vậy, "quá trình APEC" mới đem lại lợi ích cho tất cả các thành viên. Đây là điều kiện tiên quyết bảo đảm sự đồng thuận, cũng như tính hiệu quả cao của APEC. Do APEC không phải là một định chế hỗ trợ phát triển, nên cần có sự phối hợp với các định chế quốc tế như Ngân hàng thế giới (WB), Ngân hàng phát triển châu Á (ADB)... nhằm triển khai các chương trình hỗ trợ, nhất là đối với các nền kinh tế thành viên đang phát triển.

Ngoài ra, Hội nghị Bộ trưởng APEC tại Busan (Hàn Quốc - 2005), những bất đồng trong nội bộ các nước tham gia vòng đàm phán thương mại toàn cầu đã được chỉ ra. Việc phá vỡ sự bế tắc trong WTO về các khoản trợ cấp nông nghiệp của châu Âu và một số nước phát triển khác đã trở thành trọng tâm của các cuộc đàm phán thương mại. Do vậy, APEC cần phải đóng một vai trò trung tâm hơn trong các cuộc đàm phán này.

3 - Sau hơn 7 năm gia nhập APEC (từ 1998 đến nay), quan hệ kinh tế giữa Việt Nam và các nước thành viên APEC có sự tăng trưởng vượt bậc. APEC hiện là khu vực đầu tư nước ngoài lớn nhất (62,7% tổng số vốn đầu tư nước ngoài), có lượng vốn hỗ trợ phát triển chính thức (ODA) lớn nhất cho Việt Nam. Kim ngạch xuất khẩu vào APEC của Việt Nam chiếm tỷ trọng lớn nhất trong tổng kim ngạch xuất khẩu: năm 2003 đạt 14,7 tỉ USD (72,8%); năm 2004 đạt khoảng 15,5 tỉ USD (58,5%). Nhập khẩu của Việt Nam từ APEC cũng chiếm tỷ trọng lớn nhất trong các khu vực: năm 2003 đạt 20,1 tỉ USD (79,4%); năm 2004 đạt khoảng 25,3 tỉ USD (79,2%). Đầu tư trực tiếp của APEC vào Việt Nam tính từ 1998 đến tháng 7-2005 có 5.354 dự án, với tổng số vốn 35,3 tỉ USD.

Tham gia APEC, Việt Nam có được những lợi ích thiết thực từ các hoạt động hợp tác, đồng thời có thể mở rộng quan hệ hợp tác bình đẳng, cùng có lợi với tất cả các nền kinh tế thành viên. Thông qua APEC, Việt Nam tranh thủ được sự ủng hộ của các đối tác trong khu vực châu Á-

Thái Bình Dương trong tiến trình gia nhập WTO.

Việt Nam đã thể hiện vai trò tích cực trong các hoạt động hợp tác chung của diễn đàn. Nhiều sáng kiến của Việt Nam đã được các thành viên đánh giá cao. Đặc biệt, gần đây, Việt Nam được các thành viên tín nhiệm bầu làm Chủ tịch, đồng cai **Hội nghị APEC-2006**. Đây là minh chứng sống động về vai trò, uy tín ngày càng cao của Việt Nam trong khu vực.

Hoạt động chủ yếu của Việt Nam trong APEC bao gồm việc tham gia kế hoạch hành động quốc gia, một số chương trình trong kế hoạch hành động tập thể, các chương trình hợp tác kỹ thuật và các hoạt động khác:

Kế hoạch hành động quốc gia (IAP) không chỉ là văn bản thể hiện các bước đi của Việt Nam tiến tới thực hiện mục tiêu Bô-go của APEC về tự do hóa thương mại và đầu tư, mà còn là công cụ quan trọng để phổ biến các thông tin về chính sách kinh tế thương mại của Việt Nam cho các doanh nghiệp của các nước APEC, nhằm góp phần thúc đẩy quan hệ thương mại, thu hút đầu tư.

Việt Nam tham gia tích cực trong việc xây dựng mẫu IAP mới (e-IAP) của APEC nhằm làm cho IAP của các thành viên rõ ràng, minh bạch hơn với mục tiêu mang lại lợi ích tối đa cho các doanh nghiệp. Hằng năm, các bộ, ngành hữu quan tiếp tục cập nhật những thay đổi về cơ chế chính sách trong các lĩnh vực chuyên trách, tạo ra những bước tiến mới để hướng tới việc rà soát tham vấn IAP của Việt Nam. Thông qua việc xây dựng và đệ trình IAP hằng năm, Việt Nam đẩy nhanh quá trình minh bạch hóa các chính sách và quy định về kinh tế - thương mại, cải thiện môi trường kinh doanh cho các doanh nghiệp, đồng thời xúc tiến quá trình đổi mới các công cụ quản lý kinh tế của nhà nước.

Kế hoạch hành động tập thể (CAP) bao hàm rất nhiều lĩnh vực như: thương mại, đầu tư, sự lưu chuyển của doanh nhân, sở hữu trí tuệ... Việc tham gia sâu rộng vào các lĩnh vực này là đặc biệt khó khăn. Vì vậy, theo chỉ đạo của

Chính phủ, những năm vừa qua, đặc biệt là năm 2003, Việt Nam đã tích cực tham gia vào hai lĩnh vực hợp tác chính là *tiêu chuẩn và chứng nhận hợp chuẩn (SCSC)* và *thủ tục hải quan (SCCP)*. Trong thời gian tới, Việt Nam sẽ tham gia sâu hơn vào các lĩnh vực mới như sở hữu trí tuệ và sự lưu chuyển của doanh nhân.

Bên cạnh đó, tại các diễn đàn, Việt Nam đưa ra một số đề xuất thiết thực như đề nghị trợ giúp kỹ thuật, thuyết phục các nước thành viên không đưa ra yêu cầu đàm phán song phương; đồng thời tận dụng cơ chế hợp tác song phương phối hợp với Ô-xtrây-li-a, Mỹ, Nhật Bản xây dựng một loạt các dự án hỗ trợ nâng cao năng lực, trong đó có những dự án quan trọng như xây dựng pháp lệnh thương mại điện tử, hỗ trợ xây dựng luật cạnh tranh; tổ chức các hoạt động trao đổi thông tin, đối thoại chính sách, hợp tác nghiên cứu trong APEC; góp phần nâng cao trình độ và năng lực cán bộ, tăng cường hiểu biết về hợp tác APEC nói riêng và hội nhập kinh tế quốc tế nói chung.

Sau 7 năm hoạt động trong APEC, số lượng dự án hợp tác của Việt Nam trong khuôn khổ diễn đàn APEC ngày càng tăng, tập trung chủ yếu vào những lĩnh vực mới như chính sách cạnh tranh, sở hữu trí tuệ, công nghệ sinh học, thương mại điện tử, công nghệ thông tin. Đến nay, Việt Nam đã thực hiện được 11 dự án với tổng số vốn khoảng 6 triệu USD. Việt Nam cũng tích cực và chủ động đề xuất 20 sáng kiến tại các lĩnh vực khác nhau của APEC (2).

Kết quả tham gia APEC trong hơn 7 năm qua của Việt Nam là đáng khích lệ. **Thứ nhất**, Việt Nam có cơ hội tiếp xúc và nắm bắt những vấn đề mới nổi lên trong bối cảnh kinh tế - chính trị thế giới, khu vực nhằm giúp Việt Nam hội nhập hơn nữa vào nền kinh tế thế giới.

(2) Sáng kiến về quỹ hỗ trợ năng lực cho doanh nghiệp siêu nhỏ; đối thoại công tư về thuận lợi hóa thương mại và thủ tục hải quan; kinh nghiệm thu hút đầu tư nước ngoài từ các tập đoàn đa quốc gia; thông lệ trong lĩnh vực tiêu chuẩn hợp chuẩn; phát triển bền vững nghề cá; chuyển giao công nghệ sau thu hoạch; tăng cường đào tạo qua mạng; bảo mật thông tin cho các giao dịch chính phủ điện tử và thương mại điện tử...

Thứ hai, Việt Nam có cơ hội học hỏi các thông lệ quản lý, cách thức điều hành hiệu quả trong điều kiện hội nhập kinh tế quốc tế và khu vực. *Thứ ba*, Việt Nam gặp thuận lợi trong việc xúc tiến nhanh tiến trình đàm phán gia nhập WTO bởi 15 lĩnh vực thuộc chương trình IAP và CAP của APEC đều là lĩnh vực chủ yếu của WTO. *Thứ tư*, Việt Nam có điều kiện nâng cao năng lực trong các ngành nghề quan trọng như nghề cá, du lịch, khoa học - kỹ thuật, nông nghiệp, viễn thông, năng lượng...

Trong những năm sắp tới, bên cạnh việc tham gia có chọn lọc những hoạt động của APEC, Việt Nam cần tập trung hơn nữa vào xây dựng Kế hoạch hành động quốc gia. Việc xây dựng IAP không chỉ để thực hiện cam kết với APEC mà còn là nhiệm vụ chính trị quan trọng nhằm giới thiệu hệ thống chính sách pháp luật của Việt Nam với các nước.

4 - Thứ trưởng thường trực Bộ Ngoại giao, ông Lê Công Phụng, người sẽ đảm nhiệm vai trò Chủ tịch APEC - 2006 đã khẳng định: *Đặng cai APEC - 2006 là một trong những hoạt động đối ngoại quan trọng nhất của Việt Nam năm 2006.* Việc xác định những vấn đề trọng tâm của năm APEC - Việt Nam 2006 phụ thuộc vào những nhân tố: *Một là*, tổng kết về lý luận và thực tiễn 20 năm đổi mới, tổ chức Đại hội X của Đảng để đề ra kế hoạch 5 năm phát triển kinh tế - xã hội cho tới năm 2010, khẳng định với quốc tế quyết tâm đẩy mạnh chính sách đổi mới và hội nhập quốc tế. *Hai là*, phần đấu gia nhập và phát huy có hiệu quả việc gia nhập WTO nhằm hỗ trợ cao nhất cho sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước trong thời gian tới. *Ba là*, là nền kinh tế đang phát triển và là thành viên mới của APEC, Việt Nam có nhu cầu làm tốt vai trò Chủ tịch APEC năm 2006 nhằm đóng góp thực chất vào sự phát triển của APEC và nâng cao vai trò, uy tín quốc tế của Việt Nam (3).

Năm 2006, Việt Nam cần tập trung ưu tiên cho những lĩnh vực trọng tâm sau: thực hiện lộ trình Bu-san, thúc đẩy việc hoàn tất vòng đàm phán Đô-ha; đẩy mạnh đầu tư và chuyển giao công nghệ; tạo dựng một môi trường kinh doanh thuận lợi và an toàn; thúc đẩy hợp tác

giữa khu vực công và khu vực tư nhân nhằm bảo đảm an ninh con người; đẩy mạnh phát triển xí nghiệp vừa và nhỏ nhằm hỗ trợ cho tăng trưởng; đẩy mạnh hợp tác kinh tế - kỹ thuật nhằm bảo đảm cùng chia sẻ lợi ích và cùng phát triển; phát triển bền vững thông qua tăng cường hợp tác có hiệu quả; hướng tới thực hiện Tầm nhìn của APEC về xây dựng cộng đồng.

Trên cơ sở các mục tiêu chung của APEC, Việt Nam là nước chủ nhà cần hình thành chủ đề cho năm APEC của mình. Về nguyên tắc, chủ đề chính, chủ đề phụ và các ưu tiên (TSP) do nước chủ nhà đưa ra cần được sự nhất trí chung trong APEC nhằm hướng mọi nỗ lực của các nền kinh tế thành viên vào việc thực hiện các chủ đề và ưu tiên của năm APEC này.

Về cơ bản, việc hình thành TSP phải đáp ứng ít nhất 3 yêu cầu sau: *Tầm nhìn, tính tiếp nối và dấu ấn của nước chủ nhà.* Với việc đề xuất và thực hiện TSP, Việt Nam sẽ để lại dấu ấn đậm nét cho APEC - 2006 thông qua việc làm nổi bật *tính nhân văn của quá trình phát triển và nhu cầu của thời đại về phát triển bền vững*, đồng thời thúc đẩy một định hướng quan trọng trong tiến trình APEC - *định hướng hợp tác vì con người* (4).

Chủ đề chính APEC Việt Nam - 2006 là *"Hướng tới một cộng đồng năng động vì sự phát triển bền vững và thịnh vượng"*. Chủ đề và các tiểu chủ đề mà Việt Nam đưa ra đã được các thành viên APEC ủng hộ. Các vị lãnh đạo APEC đều khẳng định sẽ ủng hộ, giúp đỡ và tạo điều kiện để Việt Nam tổ chức thành công với vai trò chủ nhà của Diễn đàn APEC và Hội nghị cấp cao APEC năm 2006.

Chúng ta tin tưởng rằng, với sự cố gắng hết sức và quyết tâm cao của Đảng, Chính phủ và nhân dân Việt Nam, Hội nghị Cấp cao APEC Việt Nam - 2006 sẽ thành công tốt đẹp. □

(3) Xem: Trần Trọng Toàn - Phó giám đốc điều hành Ban Thư ký APEC: *"Những vấn đề có thể là trọng tâm trong chương trình nghị sự của APEC Việt Nam 2006"* - Bài tham luận tại Hội nghị quốc tế chuẩn bị cho APEC Việt Nam 2006 tại Hà Nội từ 21 - 22-7-2005

(4) Trần Trọng Toàn, *ttđd*